

Tiyatro Sahnelerinde Kadın Hikâyeleri

Kadir Onur Şimşek

2000'li yılların ortalarından itibaren Türkiye'de alternatif sahnelerin yükselişiyle, izleyiciye güncel sosyal ve politik meselelerle ilgili oyunların sunulması da artışa geçti. Aradan geçen yıllarda sayıları oldukça artan ve hatta ana akımı oluşturmaya-kapsamaya başlayan tiyatrolar ve sahneler yıldan yıla sahneleme estetiklerini değiştirerek, evrilterek izleyiciyle buluştu. Pandemiden hemen önceki sezon tiyatronun anaakımlaşması belli kesimler tarafından “altın çağ” olarak nitelendi, belli kesimler ise bu estetik değişime çeşitli eleştiriler getirdi. İstatistikî verilere göre Türkiye'de tiyatro oyunlarının, sahnelenmelerinin, izleyicinin arttığını; yine verilere göre sahne sayılarının oldukça azaldığını görmekteyiz (1,2). Oyun sayısının artışı zaman zaman

muhtelif tiyatroların belli konulara eğilimini, dilde ortaklaşmasını da artırmış durumdadır. O yılın politik, sosyal gündemine göre oyunları izleyiciyle buluşturmak oldukça anlaşılır bir durum olmakla beraber; **savaş, göç, ötekilik, aile ilişkileri, şiddet, transfobi/homofobi, kadın hikâyeleri** sahnelerde kendisine yer bulan temalardan bazıları oldu. Pandemiyle birlikte sahnelerde halk sağlığı ile ilişkili pandemi etkisine dair hikâyeler görme beklentisi henüz pandeminin etkisini atamayan tiyatro sektörü tarafından karşılanamadı. Fakat yıldan yıla görünürlüğü artan kadına şiddet, toplumsal cinsiyet, feminizm tartışmalarının tiyatro sahnelerine yansımadığını söylemek yanlış olur. Bu yazıda da pek çoğunu izleyip beğendiğim, bir kısmı

Pınar Güntürkün, Herkes Kocama Benziyor, Kadıköy Emek Tiyatrosu

sahnelenmeye devam ettiği için önerebileceğim, bir kısmı da sahnelenmediği için not düşülmesi adına yer verdiğim kadın hikayelerinden bahsettim.

Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm kitabından uyarlanan **Sevgili Arsız Ölüm-Dirmit** oyunu, kitaptaki bir karakter olan Dirmit'in gözünden, Anadolu'da yaşayan bir genç kızın ailesine ve hayat şartlarına rağmen var

olma hikayesini anlatıyor (3). Konservatif toplumlarda doğup büyüyen ve birey olmaya çalışan kadınların hayatını, orta sınıf ahlâkı üzerinden anlatan oyunu Hakan Emre Ünal yönetirken, **Nezaket Erden** tek kişilik performansıyla harikalar yaratıyor. Yaklaşık 5 yıl önce bir bitirme projesi olarak başlayan oyun, yıllardan beri izleyicisini hiç kaybetmeden, dolu salonlara oynamaya devam ediyor.

Yine Hakan Emre Ünal'ın yönetip, Alis Çalışkan'ın yazdığı tek kişilik bir performans olan **Herkes Kocama Benziyor** defalarca izlenmeye lâyık bir oyun. Bu sefer tek kişilik performansına hayran bıraktıran **Pınar Güntürkün** (4). Bir pavyonda tuvaletçilik yapan Ayten karakterine, izlemek için sahneye girdiğiniz andan itibaren içiniz ısınıyor. Benim de birebir şahit olduğum şekilde, Güntürkün'ü tanımayanlar Ayten karakterini gerçekten orada çalışan birisi sanıyor, oyun ilerledikçe bu doğal oyunculuk sizi hikâyenin derinliklerine doğru götürüyor. Ayten'i, çalışma arkadaşlarını, kendisini çocuklarıyla bırakıp terk eden kocasını, ailesini Güntürkün'ün güçlü anlatım tekniği ve muhteşem sesiyle renklendirdiği şarkılarıyla sahnede izlemek halâ mümkün.

Bir diğerk benzer hikâyeyi de Şamil Yılmaz'ın yazıp yönettiğı, **Sezen Keser**'in tek kişilik performansıylalkışları topladığı **Dansöz** oyununda görüyoruz (5). Adından da anlaşılabilceğı gibi dansözlük yapan Meryem karakterinin, “bakış” üzerinden kurduğı özsavunma anlatısında oldukça feminist ve politik bir bakış açısıyla hareket edilmiş. Yılmaz'ın yazdığı diğerk oyunlarda da izleyicisine geçirdiğı samimiyet ve etkileycilik hissi, bu oyunda da devam etmiş.

Tek kişilik kadın hikâyelerinden bir başkası **On İkinci Ev**. Salih Usta'nın yönettiğı oyunda, **Melek Ceylan**'ın kendi hikayesinden yola çıkarak anlattığı, oyuncu olma hayaliyle küçük şehirden büyük şehire göç eden bir

kadının hikayesini, farklı tasarımı ve kendine has rejisiyle izlemek mümkün (6).

Uzun yıllardan beri tiyatrodan hiç kopmayıp, her sezon izleyicisiyle buluşan **Zerrin Tekindor** da geçtiğimiz sezondan itibaren tek kişilik performansı **Toz** ile sahnede. Murat Mahmutyazıcıoğlu'nun yazdığı, Hira Tekindor'un yönettiğı oyunda Handan'ın hikayesini izliyoruz (7). Tekindor sadece Handan'a can vermekle kalmıyor, anne, baba, koca, yabancı pek çok karaktere 1 saat boyunca girip çıkıyor. Bu güçlü anlatı şiddet, sınıfsallık üzerine oldukça kafa yorduruyor.

Kadın ve ahlak konusunu sorgulayan oyunlardan biri de **Medea'ya Göre Ahlak**. İran asıllı yazar Athena Farrokhzad tarafından kaleme alınan eserde Medea'dan yola çıkılarak post-modern bir tartışma yaratılıyor. Yazarın kendi söylemiyle, bir kadın, bir anne, bir mülteci bakış açısıyla anlatılan Medea'ya Göre Ahlak'ta **Şenay Gürler** ve **Özgün Çoban** rol alırken, Yeşim Özsoy yönetmen koltuğunda oturuyor (8).

Zeynep Esmeray'ın uzun yıllardır sahnelediğı **Kestirmeden Hikayeler**, trans deneyime sahip bir kadının cinsiyet uyum sürecini ve deneyimlerini otobiyografik açıdan kurduğı bir hikâye (9). Esmeray cinsiyetlere, cinsiyet rollerine çeşitli göndermeler

yaparak sahnede anlattığı tek kişilik oyununu, çok kişilikli bir şekilde güçlendirip Türkiye'nin pek çok yerine turne yaparak izleyicisiyle buluşturmaya devam ediyor.

Geçtiğimiz günlerde prömiyer yapan DasDas'ın **Dünya Yerinden Oynar** oyunu da 8 kadının rol aldığı Şebnem İşigüzel'in yazdığı müzikli bir oyun. İstanbul'un yalılarından birinde geçen oyunda özgürlükleri için yan yana durup mücadele eden ve şarkı söylemekten vazgeçmeyen kadınların hikayesi anlatılıyor (10).

İKSV'nin düzenlediği 26. İstanbul Tiyatro Festivali, açıklanan programında pek şık bir söylemle olmasa da **"Bu İşte Bir Kadın Var"** bölümüyle üç kadın hikayesini festival izleyicisiyle buluşturmaya hazırlanıyor. **Bir Tatlı Kaşığı Çamur, Kapalı** bu yılki festivalde izlenebilecek kadın hikayelerinden (11).

Bunlara ek olarak, geçtiğimiz sezonlarda sahnelenip şu an izlenme imkânı olmayan, etkileyici birkaç kadın hikayesinden de bahsetmek isterim. Murat Mahmutyazıcıoğlu'nun yazıp yönettiği üç kuşak kadının (anane-anne-torun) kuşaklar arası ilişkilerinin, İstanbul'un mimari ve sosyal değişiminin orijin alınarak anlatıldığı **Sen İstanbul'dan Daha Güzelsin** adlı oyun yıllarca izleyicisine Türkiye'de orta-alt sınıfta kadın olmanın hikayesini samimi bir şekilde anlattı. Ana

kadrosuyla olan oyunun bitmesinin ardından İBBŞT sahnesinde yeni kadrosuyla sahnelenmeye devam ediyor (12).

Seray Şahiner'in Antabus adlı kitabından uyarlanan **Nihal Yalçın**'ın tek kişik performansı olan **Antabus**'ta da şiddet mağduru bir kadının yaşadıkları tüm çıplaklığıyla ve etkileyciliğiyle izleyicisiyle buluştu. Son yılların en iyi performansı olarak gösterilen oyun ne yazık ki aktif olarak sahnelenmemekte (13).

Kaynaklar

1. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sinema-ve-Tiyatro-Istatistikleri-2019-33622>
2. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sinema-ve-Gosteri-Sanatleri-Istatistikleri-2021-45743>
3. <https://hemhaliyatiro.com/oyun/sevgili-arsiz-olum-dirmit>
4. <https://kadikoyemektiyatrosu.com/oyun?tiyatro=herkes-kocama-benziyor-1>
5. <https://tiyatrolar.com.tr/tiyatro/dansoz>
6. <https://www.onikinciev.net>
7. <https://tiyatrolar.com.tr/tiyatro/toz>
8. <https://galataperform.com/oyun/medeaya-gore-ahlak/>
9. <https://tiyatrolar.com.tr/tiyatro/kestirmeden-hikayeler>
10. <https://www.dasdas.com.tr/dunya-yerinden-oynar/>
11. <https://tiyatro.iksv.org/tr/haberler/26-istanbul-tiyatro-festivali-nde-bu-iste-bir-kadin-var>
12. <https://sehirtiyatrolari.ibb.istanbul/Activity/Detail/318>
13. <https://tiyatrolar.com.tr/tiyatro/antabus>